

4. Бреус С. М. Суб'єкти права на безоплатну професійну правничу допомогу. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ, 2017. №1. С. 30–39.

5. Польська М. О. Суб'єкти відносин безоплатної правової допомоги в Україні. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ, 2016. №2 (99). С. 76–85.

Кравченко Вікторія Вікторівна

студентка

Науковий керівник –

Наливайко Лариса Романівна,

*професор кафедри загальноправових
дисциплін юридичного факультету*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,*

доктор юридичних наук, професор,

Заслужений юрист України

«ПОВНОВАЖЕННЯ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ПРАКТИЦІ»

На сучасному етапі державотворення однією із важливих соціальних гарантій є можливість реального захисту своїх прав та свобод людини і громадянина, яка закріплена Конституцією України та можливо реалізувати, в тому числі, шляхом отримання консультації з юридичної тематики або під час отримання кваліфікованої безоплатної правової допомоги. Здійснення цієї гарантії є необхідною для суспільства, адже відсутність реального права на отримання правової допомоги особам, котрі не мають можливості звернутися до адвоката через різні причини, якими можуть бути: відсутність коштів, немічність, малолітство тощо, що слід розглядати як суттєву перешкоду у доступі до правосуддя, реалізації рівності сторін у процесі, якої вимагає принцип верховенства права.

Актуальність даної теми полягає в аналізуванні питання безоплатної правової допомоги, розгляді проблеми і розкриття варіантів її вирішення.

Окремі аспекти, що стосуються безпосередньо даного питання

вивчали такі науковці, як: Т.В. Варфоломеева, В.О. Котюк, В.В. Копейчиков, П.М. Рабінович, О.Ф. Скакун, О.М. Бандурка, С.П. Добрянський тощо.

У широкому розумінні правова допомога – це діяльність, яка спрямована на реалізацію та захист прав, свобод, законних інтересів заінтересованих суб'єктів і здійснюється уповноваженими на те особами чи органами, в порядку та методами, не забороненими законодавством, пов'язана із застосуванням правових норм. У вузькому розумінні – це правові заходи, що здійснюються уповноваженими суб'єктами, спрямовані на конкретну особу, яка перебуває у складних життєвих обставинах та потребує сторонньої допомоги з метою орієнтації в чинному законодавстві, виховання звички свідомого виконання правових норм, що сприяє поліпшенню її життєдіяльності та соціальної адаптації [1, с. 131].

Під правовою допомогою О.В. Кузьменко розуміє можливість особи використовувати або захищати свої права у будь-яких судах, компетентних ухвалювати рішення у цивільних, адміністративних справах тощо [2].

Безоплатна первинна правова допомога включає в себе такі види послуг: надання правової інформації, роз'яснень з правових питань та консультацій, складання заяв, скарг та інших непроцесуальних документів правового характеру, надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги. Вторинна безоплатна правова допомога охоплює захист від обвинувачення, здійснення представництва інтересів осіб в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами, складання документів процесуального характеру. Первинну правову допомогу може отримати кожна особа, тобто громадянин України, особа без громадянства або іноземець, а також необхідно зазначити біженців, які знаходяться під юрисдикцією України.

Відповідно до Указу Президента України № 11/2012 «Про внесення змін до Положення про Міністерство юстиції України» повноваження щодо загального управління у сфері надання безоплатної первинної правової допомоги та безоплатної вторинної правової допомоги Міністерство юстиції України здійснює за участю Координаційного центру з надання правової допомоги, що належить до сфери його управління [3].

В Законі України «Про безоплатну правову допомогу» містяться повноваження Міністерства юстиції України у сфері надання безоплатної правової допомоги, до яких відносяться: забезпечення координації діяльності центральних органів виконавчої влади щодо реалізації політики держави у сфері надання безоплатної правової допомоги, здійснення загального управління у сфері надання безоплатної первинної правової допомоги та безоплатної вторинної правової допомоги, відповідальність за впровадження та функціонування системи безоплатної вторинної правової допомоги, утворення центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги, подання до Кабінету Міністрів України проектів законів та інших нормативно-правових актів у сфері надання безоплатної правової допомоги, наданні методичної допомоги органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування з питань, що стосуються надання безоплатної первинної правової допомоги, встановлення порядку ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, затвердження стандартів якості надання безоплатної правової допомоги, співпраця з центральними органами виконавчої влади з питань реалізації цього Закону України «Про безоплатну правову допомогу» [4].

Нині в системі органів юстиції вже реалізовано можливість отримання безоплатної первинної правової допомоги, зокрема, на базі 733 громадських приймалень, що були створені при Головних управліннях юстиції, робота яких регламентована наказом Міністерства юстиції України від 21 вересня 2011 року № 3047/5 «Про затвердження Порядку роботи громадської приймальні з надання безоплатної первинної правової допомоги» [5]. Для отримання безоплатної первинної правової допомоги необхідно надіслати або подати письмове звернення безпосередньо до приймальні. Таке звернення розглядається протягом 30 календарних днів, а у випадку, коли особа просить лише про надання юридичної консультації – протягом 15 календарних днів.

Щодо повноваження Міністерства юстиції України у сфері надання безоплатної правової допомоги, то аналізуючи Закон України «Про безоплатну правову допомогу» [4], слід зазначити, що у ньому порушено конституційне право громадян на вільний вибір захисника своїх прав, оскільки фактично ці повноваження покладено захисника, який призначається відповідним державним органом. Таким чином, особу, щодо якої пред'явлене кримінальне обвинувачення і якій нада-

ється безоплатна правова допомога фактично позбавлено права на вільний вибір захисника, що не відповідає Конституції України. Крім того, Закон безпосередньо сприяє дискримінації за матеріальною та майновою ознакою, що є порушенням статті 14 Європейської конвенції з прав людини (заборона дискримінації), взятої в поєднанні зі статтею 6, тобто особи, які мають фінансові ресурси, мають можливість вільно обрати собі адвоката за своїм вибором (тобто, укласти з ним угоду про надання правової допомоги), тоді як ті, хто таких ресурсів не має, не мають вибору та змушені погодитись на адвоката, який їм на свій вибір надасть центр безоплатної правової допомоги. Іншою проблемою є неможливість заміни адвоката безоплатної правової допомоги у певних випадках і подальше затягування кримінального провадження. Так, якщо адвокат безоплатної правової допомоги не може з'явитися до суду (наприклад, знаходиться у відпустці або в іншому населеному пункті), центр безоплатної правової допомоги не може замінити його іншим адвокатом, як це зазвичай відбувається в адвокатів, які діють за угодою з клієнтом. Відповідно до статті 24 Закону про безоплатну правову допомогу адвоката безоплатної правової допомоги може бути замінено в разі хвороби, неналежного виконання ним своїх зобов'язань за умовами договору, недотримання ним порядку надання безоплатної правової допомоги або виключення з Реєстру адвокатів, які надають безоплатну правову допомогу. В усіх інших випадках особа фактично залишається без захисника та чекає, доки призначений їй адвокат не зможе повернутися до виконання своїх обов'язків, що, в свою чергу, призводить до невиправданого затягування кримінального провадження.

Отже, як ми бачимо, що надання безоплатної правової допомоги в Україні є важливим аспектом. По-перше, це є зміцнення віри в свою соціальну захищеність у громадян, зростання справедливо вирішених справ. По-друге, це є можливість захисту своїх прав не маючи елементарних правових знань в тому чи іншому питанні. Саме надання такої допомоги є забезпеченням кваліфікованого захисту прав людини.

1. Юшкевич О.Г. Надання правової допомоги як вид соціальних послуг / О.Г. Юшкевич // Право і Безпека. – 2009 - №1. – С. 129-135.

2. Кузьменко О.В. Адміністративна юстиція в Україні : навч. посіб. / О.В. Кузьменко. – К. : Атіка, 2007. – 156 с.

3. Указу Президента України № 11/2012 «Про внесення змін до Положення про Міністерство юстиції України» від 11.01.2012 №11/2012

4. Закон України «Про безоплатну правову допомогу»// Відомості Верховної Ради України від 08.07.2011 року – № 3671-VI.

5. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку роботи громадської приймальні з надання безоплатної первинної правової допомоги» від 21.09.2011 N 3047/5

Кравченко Людмила Вікторівна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник –
Котова Любов Вячеславівна,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
правознавства Східноукраїнського
національного університету
ім. В. Даля, Юридична клініка
«PRO BONO» юридичного
факультету СНУ ім. В. Даля

ЩОДО РОЛІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ «PRO BONO» ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ СНУ ІМ. В. ДАЛЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН

Після початку Антитерористичної операції (далі – АТО) на Сході України частина території Донецької та Луганської областей вийшла з ефективного контролю України. Через проведення бойових дій особи, які проживали на території непідконтрольній владі України, вирішили покинути свої домівки та переміститися на територію України [1]. 30 квітня 2018 року АТО на території Донецької та Луганської областей змінила свій формат на операцію Об'єднаних сил (ООС), тобто політико-дипломатичний шлях.

Як і раніше, так і сьогодні доволі гостро стоїть питання правового захисту людей, особливо соціально незахищених верств населення: дітей, жінок, людей похилого віку, ВПО, які постраждали внаслідок воєнних дій і збройного конфлікту, які неспроможні оплатити надання їм правової допомоги, оскільки сьогодні кваліфікована юридична допомога зазвичай коштує недешево.

Поняття безоплатної правової допомоги в Україні є однією з основ дії правової системи у цілому. Право на правову допомогу закріп-